Класичний приватний університет
Інститут управління
Кафедра педагогіки та управління закладом освіти

КУРСОВА РОБОТА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ

Методичні вказівки для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності А1 Освітні науки, освітня програма «Педагогіка вищої школи»

Запоріжжя – 2025

Курсова робота за спеціальністю: Методичні вказівки для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності А1 Освітні науки, освітня програма «Педагогіка вищої школи» / Класичний приватний університет; Запоріжжя: КПУ, 2025. 40 с.

Розробники: проф. Сущенко Т.І., проф. Сущенко А.В., проф. Кравченко В.М., доц. Облєс І.І., доц. Кузьменко Ю.А.

Рекомендовано кафедрою педагогіки та управління закладом освіти, протокол №1 від 27 серпня 2025 р.

ВСТУП

Відповідно до навчального плану зі спеціальності А1 Освітні науки, освітня програма Педагогіка вищої школи студенти виконують і захищають курсову роботу у 2 семестрі (денна форма навчання) та у 3 триместрі (заочна форма). На її виконання виділено 1 кредит (30 академічних годин). Розуміючи складності підготовки повноцінного наукового продукту за такий стислий період, колектив кафедри наголошує, що курсова робота фактично є базисом майбутнього кваліфікаційного дослідження, на яке виділяється 21 кредит (630 годин). Отже з цих очевидних позицій тексти зазначених наукових робіт є цілісним навчальним та науковим продуктом, тому на підготовку курсової роботи фактично витрачається частину часу, виділеного на кваліфікаційну роботу.

Методичні рекомендації мають за мету допомогти студентам при виконанні курсової роботи, визначають послідовність етапів її написання, містять рекомендації щодо підбору та опрацювання літературних джерел, нормативних документів, презентують вимоги, які висуваються до змісту й оформлення курсової роботи, визначають порядок її захисту і критерії оцінювання.

В результаті виконання курсової роботи здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня мають підвищити рівень своєї інтегральної компетентності, яка визначена для восьмого рівня Національной рамки кваліфікацій як здатність розв’язувати складні задачі й проблеми у сфері освіти або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог, а також інших професійних компетентностей, визначних освітньою програмою.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота є одним з основних видів самостійної роботи студентів, мета якої оволодіння методами наукових досліджень як важливої складової інтегральної професійної компетентності майбутнього викладача закладу вищої освіти.

Основними завданнями курсової роботи є формування у студентів вмінь:

– сформулювати відповідно до теми роботи мету, завдання, об’єкт та предмет дослідження;

– зібрати й опрацювати матеріали з теми;

– критично проаналізувати отримані матеріали, провести систематизацію й узагальнення зібраної інформації;

– розробити концепцію або технологію розв’язання проблеми;

– самостійно вирішити поставлені творчі завдання;

– логічно обґрунтувати й сформулювати висновки, пропозиції, рекомендації тощо.

Курсова робота за структурно-логічною схемою підготовки виконується на основі поглибленого вивчення матеріалу професійних дисциплін, публічних документів та нормативно-правових актів, педагогічної та методичної вітчизняної й закордонної літератури, відкритих Інтернет- ресурсів, авторського управлінського та педагогічного досвіду з проблеми, що досліджується.

Висновки й рекомендації, представлені в роботі студента, можуть бути використані в практичній діяльності та впроваджені в практику роботи закладу освіти.

Виконання курсової роботи забезпечує формування у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей** та **результатів навчання**:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх наук

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 1. Здатність проєктувати і досліджувати освітні системи.

СК 2. Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.

СК 4. Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.

СК 11. Здатність забезпечувати якість освітньої діяльності, здійснювати моніторинг, самооцінювання та експертизу освітніх програм і навчальних матеріалів відповідно до національних та міжнародних стандартів забезпечення якості вищої освіти.

СК 12. Здатність проєктувати та застосовувати валідні й об'єктивні методи, інструменти та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, надавати якісний конструктивний зворотний зв'язок та дотримуватися принципів академічної доброчесності й інклюзивності.

Програмні результати навчання

РН 1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

РН 4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.

РН 6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.

РН 10. Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.

РН 13. Здійснювати комплексний аналіз та оцінювання електронних навчальних ресурсів, навчальних програм і систем внутрішнього забезпечення якості освіти у закладі з метою їх модернізації та підготовки до акредитаційних процедур.

2. ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна мати наступну структуру:

1. Титульний аркуш
2. Зміст
3. Вступ
4. Основна частина (як правило 2 розділи: 1 - теоретична частина; 2 - авторські пропозиції, досвід та практичні рекомендації).
5. Висновки.
6. Список використаних джерел
7. Додатки

Рекомендований обсяг курсової роботи – 25-35 сторінок основного тексту (при дотриманні норм оформлення тексту). Титульний лист, зміст, додатки та список використаних джерел до основного тексту не відносяться.

ВСТУП (2 сторінки) містить обґрунтування актуальності теми роботи й основних її характеристик: актуальність проблеми, мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, методи дослідження, теоретична значущість, практичне значення одержаних результатів, структура та обсяг курсової роботи.

При обґрунтуванні актуальності обраної теми варто показати її значущість, представити аргументи та факти на користь необхідності розв’язання проблеми. Така інформація, як правило, готується на основі аналітичних оглядів досягнень сучасної педагогіки, психології, менеджменту. Короткий огляд літератури повинен підвести до висновку, що саме в даній темі розкрито недостатньо.

Висвітлення актуальності має бути влучним та чітким, тому починати її опис здалеку не потрібно. Досить у межах однієї сторінки тексту показати головні фактори актуальності теми. Відповідно до актуальності автор окреслює ті питання, яким він приділяє увагу у дослідженні, формулює мету і завдання.

Мета – це запланований результат, який має бути одержаний в процесі виконання роботи. Цей результат має бути спрямований на вдосконалення освітнього процесу у закладі вищої освіти, а також професійної діяльності науково-педагогічних працівників як головних модераторів освітнього процесу. Мета роботи повинна бути сформульована одним реченням.

Завдання розкривають і уточнюють мету роботи. Вони визначають напрямки, які необхідно дослідити, та вказують на матеріали, які слід розробити для досягнення сформульованої мети. При формулюванні завдань (від 3 до 5) доцільно використовувати терміни: вивчити, описати, проаналізувати, дослідити, оцінити, обґрунтувати, запропонувати, розробити, створити, упорядкувати, удосконалити тощо. До формулювання завдань необхідно поставитися якомога ретельніше і неформально, оскільки опис їх розв’язування має лягти в основу розкриття змісту розділів та підрозділів курсової роботи.

Об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію або є її носієм.

Предмет – це та частина об’єкта, що безпосередньо піддається дослідженню і визначає його тему.

Методи дослідження. Перераховують використані наукові методи та змістовно визначають, що саме досліджувалось кожним методом.

Структура та обсяг курсової роботи. Перераховують усі структурні елементи дослідження з обов'язковим зазначенням обсягу основного тексту курсової роботи (без додатків), вказують загальну кількість додатків, рисунків, таблиць, кількість найменувань у списку використаних джерел.

ОСНОВНА ЧАСТИНА (21-30 сторінок) курсової роботи складається як правило із двох розділів, які поділяються на підрозділи, пункти, підпункти. Допускається більша кількість розділів. Заголовки розділів мають точно відображати зміст викладеного в них наукового тексту, але не дублювати загальну назву курсової роботи. У змісті роботи має демонструватися процес вирішення завдань дослідження. У кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у розділі теоретичних і практичних результатів.

Перший розділ курсової роботи повинен мати теоретичний характер та містити декілька підрозділів.

У цьому розділі подають теоретичне обґрунтування проблеми, що досліджується, розглядають її суть, значення, класифікаційні характеристики, методичні підходи тощо. Також обов’язково висвітлюють основні положення нормативно-правової регламентації питань, що розглядаються в роботі.

В процесі виконання першого розділу передбачається використання сучасних літературних джерел вітчизняних та іноземних авторів, присвячених проблемам, що досліджуються в роботі: монографій, наукових статей, матеріалів конференцій, інтернет-видань тощо, а також актуальних законодавчих та нормативних актів, що регламентують окремі аспекти, пов’язані з темою дослідження.

Аналіз наукової літератури включає: а) історико-педагогічний аспект проблеми; б) її філософське і психологічне обґрунтування з позицій педагогічної науки; в) ведучі концепції сучасної педагогічної теорії з даної проблеми. У висновку потрібно чітко виділити опорні теоретичні позиції, з яких потрібно виходити при розробці основних питань теми.

Для розкриття змісту одного пункту теоретичного розділу курсової роботи необхідно використовувати не менше десяти джерел. Обов’язковим є посиланням на джерела, там де в роботі використовуються теоретичні положення, які не є авторським доробком студента. Також бажано ілюструвати текст графічними матеріалами – схемами, графіками, діаграмами тощо. Це дозволить підвищити рівень систематизації матеріалу та допоможе студентові у підготовці до захисту роботи.

У цьому розділі студент повинен показати свій загальний науково-методичний рівень підготовки, уміння аналізувати літературу та відкриті інформаційні джерела й систематизувати знання, робити узагальнення й виявляти напрямки розв’язування проблеми.

У другому розділі викладаються результати власного досвіду розв’язання проблеми, експлікації критеріїв та показників, що свідчать про одержані успіхи.

Варто описати власний педагогічний досвід роботи з даної проблеми в закладі освіти, використовуючи матеріали спостережень, бесід із педагогічними працівниками, студентами, батьками.

Пропонується, щоб други підрозділ містив:

а) аналіз масової практики науково-педагогічної роботи (розкрити суттєві недоліки, які є в цілепокладанні, плануванні, організації, контролю у навчально-виховному процесі закладу вищої освіти та його здобутки, впровадження нових технологій тощо);

б) конкретні теоретичні та практичні пропозиції автора щодо вирішення проблеми наукового дослідження;

в) розробка прогнозів та планів, конкретних рекомендацій, пропозицій щодо удосконалення ситуації, її інформаційного, методичного та організаційного забезпечення;

г) висвітлення окремих напрямів покращення показників своєї професійної науково-педагогічної діяльності, що супроводжується відповідними обґрунтуваннями.

Виконання цієї частини курсової роботи є її логічним завершенням курсової роботи, тому має здійснюватися на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому розділі, а також з урахуванням результатів аналізу, проведеного у першому розділі.

У другому розділі можна запропонувати викласти конкретні рекомендації, моделі формування обраних компетентностей у студентів закладів вищої освіти, методичні підходи до викладання та організації контролю та оцінювання знань студентів, описати власні розробки та надати пропозиції з наукової теми. Бажане проведення спостереження, анкетування, експерименту. Розроблений інструментарій (анкета, опитувальники, путівник інтерв'ю, бланк спостережень, тестові методики, форми оцінювання, тестові завдання й ін.) подається у додатках.

ВИСНОВКИ (2-3 сторінки) – це короткий виклад виконаної роботи, в якому характеризується рівень досягнення мети та виконання завдань дослідження.

Висновки не мають носити характер стислого переказу всієї роботи. Ця частина носить форму синтезу накопиченого в основній частині роботи – послідовний, логічно чіткий виклад отриманих результатів роботи й їх співвідношення із загальною метою й конкретними завданнями, що були сформульовані у вступі.

Під час формулювання висновків рекомендується узагальнити основні результати дослідження в розрізі окремих розділів роботи таким чином, щоб матеріал можливо було використати як основу для тексту доповіді на захисті курсової роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ містить найменування робіт, які були безпосередньо використані автором при роботі над курсовою роботою. Рекомендована кількість використаних джерел в курсовій роботі від 20 до 50 джерел.

До списку використаних джерел включають літературу наступного характеру: наукову, навчально-методичну, зокрема, статті із періодичних фахових видань, автореферати, дисертації, монографії тощо.

До ДОДАТКІВ (не більше 20 сторінок) доцільно включати допоміжний матеріал, потрібний для повноти сприйняття дослідження.

Розділ ДОДАТКИ структурно міститься після висновків та нумеруються згідно з загальним порядком нумерації роботи.

У додатках оформлюють таблиці, ілюстрації допоміжного характеру, інструкції і методичні розробки, які були використані студентом в процесі роботи.

Кожний додаток слід починати з нової сторінки із зазначенням угорі з правого боку сторінки слова «Додаток» і його позначення.

Позначають додатки послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: Додаток А, Додаток Б і т.д. Якщо в роботі тільки один додаток, він позначається як додаток А.

Додаток повинен мати заголовок, який друкують нижче з великої літери посередині строки.

Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А. 2 – другий розділ додатка А.

3. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ

Підготовка курсової роботи потребує ретельного планування часу для її написання. Тому студент має дотримуватись затвердженого рішенням кафедри педагогіки та управління закладом освіти графіку виконання курсової роботи.

№	Назви частин та етапи роботи	Термін виконання	
		за планом	фактично
1.	Складання плану роботи	01.04.26	
2.	Пошук та вивчення літературних джерел	08.04.26	
3.	Виконання вступу	20.04.26	
4.	Виконання розділу 1	27.04.26	
3.	Збирання емпіричних фактів та матеріалу для розділу 2 роботи	12.05.26	
	Виконання розділу 2	22.05.26	
4.	Формулювання висновків	02.06.26	
5.	Оформлення роботи, відгук керівника	08.06.26	
6.	Подання роботи на кафедру	09.06.26	
7.	Перевірка на академічну доброчесність	12.06.26	
8.	Підготовка презентації, захист	18.06.26	

Тема курсової роботи може бути спрямована на будь-який процес або явище, яке породило проблему в сфері педагогіки вищої школи.

Тему курсової роботи студенти обирають після консультації з науковими керівником або завідувачем випускаючої кафедри із запропонованого кафедрою переліку (додаток А).

Студент має право запропонувати самостійно сформульовану тему, яка відповідає його нахилам та професійним інтересам, але в межах освітньої програми «Педагогіка вищої школи» спеціальності А1 Освітні науки.

Остаточний варіант теми курсової роботи затверджується рішенням кафедри освіти та управління навчальним закладом на підставі обговорення з членами кафедри, керівником, під час якого студент запрошується для презентації власної позиції, обґрунтування суперечливих або дискусійних аспектів формулювання проблеми дослідження.

Призначений завідувачем кафедри керівник:

– разом із студентом складає календарний план виконання курсової роботи;

– надає консультації студенту в підборі літератури;

– контролює виконання структури, змісту, обсягу, хід написання й оформлення роботи.

Після ознайомлення з варіантами тем курсових робіт, літературними джерелами бібліотечних фондів, рекомендованими Інтернет-ресурсами студент складає та узгоджує з науковим керівником план курсової роботи. План роботи обов’язково повинен розкривати тему дослідження, мати чітку логіку поєднання теоретичної та емпіричної частин.

Для отримання найбільш сучасних відомостей з проблеми варто ознайомитися із інституційними репозиторіями університетів та педагогічних інститутів, періодичними фаховими виданнями категорії А, Б, в яких містяться результати наукової роботи українських та зарубіжних вчених (Додаток Б), текстами кандидатських та докторських дисертацій, що розміщуються на сайтах закладів вищої освіти, в яких функціонують спеціалізовані вчені ради.

У результаті ознайомлення та аналізу інформаційних джерел засвоюються основні поняття, категорії, терміни, формуються загальні позиції вчених, які будуть вихідними в роботі, відбувається відсіювання несуттєвого матеріалу.

Одночасно виявляються недоліки й невирішені проблеми, що вимагають додаткового осмислювання; з'ясовується те, що ще недостатньо вивчено. На основі цього визначаються напрямки дослідження, мета й завдання проекту, а також складається список літератури, що планується використати при написанні курсової роботи.

Вивчаючи літературу, необхідно робити потрібні цитати, закладки, замітки з метою точного передавання

На основі оперування власними й цитованими судженнями студент повинен створити систему переконливих доказів, які б аргументовано розкрили об’єктивну сутність предмету, що досліджується автором у курсовій роботі.

При опрацюванні літературних джерел й запозичення з них окремих думок часто використовують поряд із прямим цитуванням свій переказ тексту першоджерела. Однак, як при прямому цитуванні, так і при переказі змісту першоджерела необхідно обов’язково вказувати на джерело інформаційних матеріалів та намагатися не перефразовувати чи спотворювати аналітичні судження, запозичені з першоджерела.

Бажано, щоб курсова робота показала вміння студента на основі вивченої літератури робити самостійні висновки, проводити творче моделювання своїх припущень, знаходити шляхи вирішення проблеми традиційними і інноваційними методами та технологіями.

4. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Структура курсової роботи:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основна частина (два розділи, підрозділи, пункти);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Текст кожної із вказаних структурних частин курсової роботи повинен починатися із нової сторінки.

Зразок оформлення титульного аркуша наведено нижче у ДодаткуА. Зразок оформлення змісту (орієнтована структура) наведена у додатку Б.

Загальні вимоги до оформлення

Обсяг курсової роботи – 25-35 сторінок.

Робота повинна бути виконана комп'ютерним набором; формат – А4 (2І0 х 297мм), розмір шрифту – 14 пт, друк тільки з одного боку, інтервал – 1,5, рівномірна щільність, відступ в абзацах – 1,25 см; поля: ліве – 25 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Заголовки структурних частин роботи друкують великими літерами жирним шрифтом симетрично до тексту. Заголовки друкують з абзацу звичайним жирним шрифтом. Крапка в кінці заголовків не ставиться. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапками. Кожну структурну частину наукової роботи слід починати з нової сторінки (підрозділи – через рядок від попереднього).

Обов’язкова нумерація сторінок. Нумерацію сторінок, розділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№».

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який зараховують до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці.

На другій сторінці міститься зміст – остаточно відредагований план курсової роботи з вказівкою сторінок кожного розділу і підрозділу в тексті.

Якщо в тексті роботи використовуються ілюстрації (рисунки, графіки, схеми) і таблиці, то вони подаються безпосередньо після тексту, де згадуються вперше. Якщо ілюстрація чи таблиця мають формат більший за А4, то її можна розмістити в додатках.

Ілюстрації позначають словом "Рис." і нумерують послідовно в межах розділу (за винятком ілюстрацій, поданих у додатках). Номер ілюстрації складається з номера розділу й порядкового номера ілюстрації, між якими

ставиться крапка (Приклад Рис. 2.1). Номер ілюстрації, її назва й пояснювальний підпис розміщується безпосередньо під ілюстрацією.

Таблиці нумеруються послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщується напис Таблиця із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу й порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка (Приклад: *Таблиця 1.1*).

Якщо таблиця переноситься на наступну сторінку, то над таблицею пишеться «*Продовження таблиці*» і вказується її номер. Назви граф у таблиці пишуться з великої літери, підзаголовки – з маленької, якщо вони становлять одне речення із заголовком. Якщо вони самостійні, то пишуться з великої літери.

Формули в науковій роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу й порядкового номера формули в розділі, між якими ставиться крапка. Номери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого твору слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Кожна цитата обов’язково супроводжується посиланням на джерело. Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати у квадратних дужках порядковим номером цього джерела за бібліографічним списком і відповідною сторінкою, наприклад: [5, с. 19]. У посиланні на кілька джерел, вони відокремлюються точкою з крапкою, наприклад: [15; 21; 27]

Заголовок будь-якої зі структурних частин курсової роботи не може знаходитися в кінці аркуша, після нього мусять бути принаймні два рядки тексту, що знаходяться на відстані 5 мм від заголовка. Жоден заголовок не може закінчуватися крапкою. Якщо він довший одного рядка, то не слід вживати перенесення (поділу) слів.

Список використаних джерел формується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків; він повинен бути оформлений згідно встановлених вимог. (див. додаток Г). Наводяться лише ті джерела, на які зроблено посилання в курсовій роботі.

До списку використаних джерел рекомендується включати 25-30 найменувань. Усі джерела подаються тією мовою, якою вони видані. Неприпустимим є переклад назв видань українською мовою.

5. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час захисту курсової роботи студент повинен доповісти про результати дослідження за обраною темою, продемонструвати вміння чітко викладати власні думки, використовувати ілюстративний матеріал, аргументовано відповідати на питання членів комісії.

У процесі захисту курсової роботи оцінюється глибина знань студента в досліджуваній галузі, його вміння вести дискусію, обґрунтовувати та відстоювати власну точку зору, відповідати на запитання.

При оцінюванні курсових робіт беруть до уваги те, що студент повинен уміти:

- формулювати мету і завдання дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні методи відповідно до поставлених завдань роботи;
- обробляти отримані дані, аналізувати і систематизувати їх на базі відомих джерел;
- узагальнювати результати дослідження й обґрунтовувати їхню достовірність;
- оформляти одержані результати і роботу в цілому відповідно до сучасних чинних вимог.

У процесі визначення оцінки враховується низка важливих показників роботи:

- актуальність обраної теми;
- чіткість формулювання мети і завдань дослідження;
- структура і логіка побудови змісту роботи;
- якість теоретико-методологічного аналізу проблеми;
- наявність огляду наукових джерел;
- правильність і повнота виконання поставлених завдань;
- правомірність одержаних результатів; змістовність зроблених узагальнень і висновків;
- дотримання чинних вимог до оформлення роботи;
- наявність та інформаційна повнота ілюстративних матеріалів з їх обов’язковою паспортизацією;
- змістовність доповіді студента про основні результати дослідження;
- правильність та чіткість відповідей на запитання присутніх на захисті роботи викладачів – членів комісії.

Критерії оцінювання курсових робіт

Оцінка курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, яка складається з двох частин:

1) виконання курсової роботи (до 70 балів) і 2) захисту (до 30 балів).

Оцінка « відмінно» (90-100 балів) ставиться, якщо студент:

1) показав глибокі теоретичні знання тієї дисципліни, з якої виконана курсова роботи;

2) оволодів первинними навичками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки;

3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження;

4) виконав роботу грамотно літературною українською мовою;

5) оформив роботу у відповідності до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін;

6) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, тверде і впевнено відповів на запитання членів комісії.

Оцінка « добре» (75-89 балів) ставиться, якщо студент:

1) показав досить високі теоретичні знання тієї дисципліни, з якої виконана курсова роботи;

2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури;

3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження, однак відчуває труднощі щодо їх обґрунтування;

4) виконав роботу грамотно літературною українською мовою, але допустив нечисленні граматичні та стилістичні помилки;

5) оформив роботу у відповідності до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін;

6) на захисті продемонстрував добрі знання з теми дослідження, відповів на запитання членів комісії;

Оцінка « задовільно» (60-74 балів) ставиться, якщо студент:

1) показав достатні теоретичні знання з тієї дисципліни (дисциплін), з якої виконується дана робота:

2) в основному оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, однак допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу, мають місце окремі фактичні помилки і неточності;

3) не може сформулювати пропозиції і рекомендації з теми дослідження, або обґрунтувати їх;

4) допускає помилки в оформленні роботи та її науково-довідкового апарату;

5) допускає численні граматичні та стилістичні помилки:

6) на захисті продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не зумів впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії;

Оцінка « незадовільно» (менше 60 балів) ставиться в тому разі, якщо на захисті студент проявив повне незнання досліджуваної проблеми, не зумів задовільно відповісти на поставлені питання, що свідчить про несамостійне виконання курсової роботи.

У випадку, якщо студент не захистив курсову роботу, він вважається не атестованим з даної дисципліни.

Захищені курсові роботи передають на кафедру, де вони зберігаються впродовж встановленого строку, після якого знищуються, згідно з вимогами до такого виду документів.

Узагальнені параметри і критерії оцінювання якості виконання і захисту курсової роботи та деталізовані бальні шкали наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Параметри та критерії оцінювання курсової роботи

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки (у балах)	Критерії оцінювання за бальною шкалою
Оцінювання якості курсової роботи	0 - 70	

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки (у балах)	Критерії оцінювання за бальною шкалою
Відповідність змісту курсової роботи темі та затвердженому плану	0-10	0 – зміст жодного з розділів курсової роботи не відповідає затвердженому плану
		5 – зміст не всіх розділів курсової роботи відповідає затвердженому плану
		10 – зміст всіх розділів курсової роботи відповідає затвердженому плану
Ступінь розкриття теоретичних аспектів проблеми, обраної для дослідження, та коректність використання понятійного апарату	0-15	0 – понятійний апарат не сформовано; теоретичні аспекти проблеми не розкриті
		5 – понятійний апарат сформовано, але теоретичні аспекти проблеми не розкриті
		10 – понятійний апарат сформовано, теоретичні аспекти проблеми розкриті частково
		15 – понятійний апарат сформовано, теоретичні аспекти проблеми розкриті
Наявність критичних співставлень та узагальнень різних точок зору та підходів до постановки та розв’язання проблеми	0-15	0 – критичні співставлення та узагальнення відсутні
		5 – критичні співставлення наявні, але узагальнення відсутні
		10 – критичні співставлення наявні, узагальнення наявні, але некоректні
		15 – критичні співставлення наявні та супроводжені коректними узагальненнями
Ступінь використання фактологічного матеріалу; висвітлення особливостей прояву та розв’язання досліджуваної проблеми у практиці початкової школи	0-10	0 – фактологічний матеріал не використаний
		5 – залучений фактологічний матеріал, особливості прояву та розв’язання проблеми у практиці роботи школи не висвітлені
		10 – залучений фактологічний матеріал, досвід розв’язання проблеми у практиці роботи школи висвітлений
Обсяг та адекватність використаних при написанні роботи першоджерел та дотримання етики посилань	0-10	0 – залучені матеріали лише навчальних підручників та посібників (до 10 джерел), етика посилань не дотримана
		5 – залучені матеріали навчальних підручників та посібників, періодичних видань (11-15 джерел), етика посилань дотримана частково
		10 – залучені матеріали навчальних

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки (у балах)	Критерії оцінювання за бальною шкалою
		підручників та посібників, монографій, статистичних збірників та довідників, періодичних видань та мережі Internet (більше 15 джерел), етика посилань дотримана
Відповідність оформлення курсової роботи встановленим вимогам	0-10	0 – текст роботи оформлено з суттєвими порушеннями встановлених вимог
		5 – текст роботи оформлено з незначними порушеннями встановлених вимог
		10 – текст роботи оформлено у відповідності до встановлених вимог
Оцінювання захисту курсової роботи	0 – 30	
Вміння чітко та стисло викласти основні результати дослідження	0-10	0 – студент неспроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження
		5 – студент невпорядковано викладає основні результати дослідження
		10 – студент спроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження
Використання мультимедійної презентації	0-10	0 – мультимедійна презентація відсутня або виконана з суттєвими недоліками
		5 – презентація не повністю, але в основному відповідає вимогам
		10 – доповідь супроводжена грамотною мультимедійною презентацією
Повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання	0-10	0 – студент неспроможний надати відповіді на поставлені питання
		5 – студент надає неповні, необґрунтовані відповіді на поставлені питання
		10 – студент надає повні, глибокі, обґрунтовані відповіді на поставлені питання

Підсумкова оцінка переводиться в національну шкалу і шкалу ECTS згідно таблиці

100-бальна шкала	**Національна шкала**	**Шкала ECTS**
90-100	відмінно	A
82-89	добре	B
75-81		C
67-74	задовільно	D
60-66		E

35-59	незадовільно	FX
0-34		F

Додаток А

Титульна сторінка курсової роботи

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

КУРСОВА РОБОТА

За спеціальність А1 Освітні науки

на тему **«ВИКОРИСТАННЯ PR-ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

Студент (ки) 1 курсу
спеціальності А1 Освітні науки
освітній ступінь магістр
освітня програма Педагогіка вищої школи
(шифр і назва спеціальності, освітньої програми)

___Хххххххххххх Х. Х._____
(прізвище та ініціали)

Керівник проф., д.п.н. Хххххххххх Х.Х.__
посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____. Оцінка: ECTS ____

м. Запоріжжя – 2025 рік

Додаток Б

Приклад оформлення курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗАСТОСУВАННЯ PR-ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ…… 5

1.1. Теоретичні підходи до проблеми застосування PR-технологій…….. 5

1.2. Уточнення понять «PR», «технологія», «PR-технологія», «управління», «заклад освіти»…… 14

РОЗДІЛ 2 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРОВАДЖЕННЯ PR-ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ…….. 20

2.1. Принципи і методи дослідження PR-технологій в закладах ВО……. 20

2.2. Зміст і напрями застосування PR-технологій в управлінні закладом вищої освіти…..…… 26

ВИСНОВКИ……. 33

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 36

ДОДАТКИ……. 40

ВСТУП

У сучасних соціокультурних умовах модернізації освітньої галузі в Україні, зміни парадигми вищої освіти, практичної реалізації освітянських реформ й орієнтації на освітні запити студентів, передбачається здійснення постійного освітнього маркетингу (аналіз попиту на освітні послуги, формування позитивного іміджу закладу вищої освіти, якісну соціалізацію з культурологічною домінантою), упровадження педагогічних та організаційно-управлінських інновацій.

Мета дослідження – вивчити сучасний стан застосування PR-технологій в закладах вищої освіти.

Завдання дослідження:

1) розкрити теоретичні засади процесу застосування PR-технологій і управління зазначеним процесом;

2) з'ясувати сутність та місце PR-технологій в управлінні закладами вищої освіти;

3) вивчити сучасний стан управління процесом застосування PR-технологій;

4) проаналізувати досвід застосування PR-технологій в управлінні закладами вищої освіти.

Об'єкт дослідження – застосування PR-технологій в управлінні структурними підрозділами закладу вищої освіти.

Предмет дослідження – зміст і напрями застосування PR-технологій в структурному підрозділі закладу вищої освіти.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс теоретичних методів: аналіз філософської, психологічної, педагогічної і спеціальної літератури для визначення основних положень, які складають науково-теоретичну базу дослідження; гіпотетичне судження та моделювання для теоретичного обґрунтування інтегративного характеру й структури досліджуваного феномену; порівняння, синтез, систематизація,

класифікація, узагальнення для побудови концептуальних засад процесу впровадження PR-технологій в управлінні структурними підрозділами закладів вищої освіти.

Структура та обсяг курсової роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг основного тексту роботи – 35 сторінок. Список використаних джерел включає 35 найменувань. Робота містить 2 таблиці та 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗАСТОСУВАННЯ PR-ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ СТРУКТУРНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Теоретичні підходи до проблеми застосування PR-технологій

Зв'язки з громадськістю – це феномен не XXI ст., коріння його йдуть глибоко в історію. Ще в часи розквіту таких цивілізацій, як Шумер, Китай, Вавилон, Стародавня Греція і Стародавній Рим, людей переконували в тому, що їм слід визнати владу своїх урядів і своєї релігії.

Незважаючи на те, що поняття паблік рилейшнз достатньо нове для нас, дослідники історії паблік рилейшенс вважають, що ці технології застосовувалися з давніх часів. Уже тоді в людей існувала потреба встановлювати контакти з публікою, враховувати думку інших людей, впливати на їх свідомість і поведінку [16; 54]. Мистецтвом переконувати людей і впливати на їхню поведінку тисячоліттями керувались державні та політичні діячі. Так, перші правителі та жреці будували величні пам'ятки архітектури, прославляли власні досягнення у війнах та будівництві, готували та карбували на камінні красномовні промови з метою «Переконання людей з метою зміни їх ставлення і дій…» [1, с. 44].

У Стародавній Греції повагою користувалися ті, хто вмів вести цікаву бесіду, сперечатися. Це вміння було неймовірно корисним в умовах першої демократичної держави, оскільки більшість важливих рішень приймалося на зборах і свої інтереси відстоював той, хто міг нав'язати їх публіці.

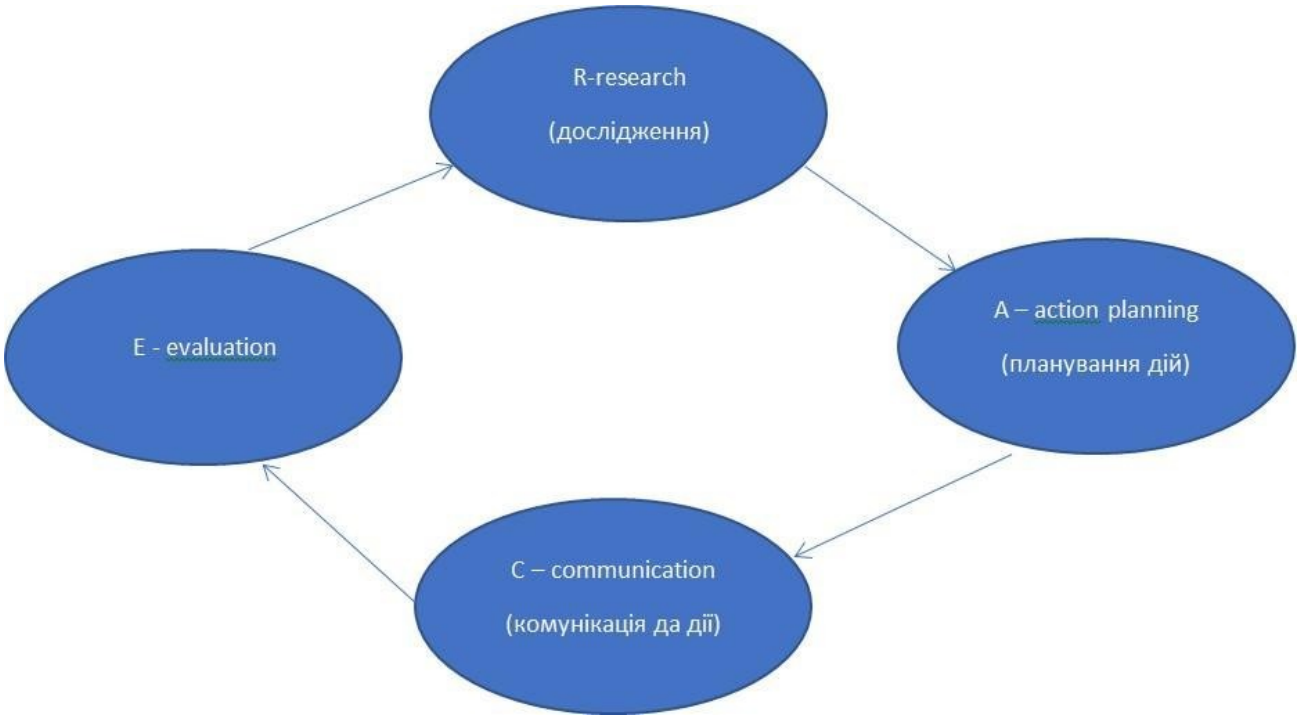

Рис. 1.1. Схема PR-кампанії

Весь проект було поділено на три етапи: з вересня 2017 року по січень 2018 року. В наступній таблиці коротко відображено зміст діяльності на кожному етапі роботи:

Таблиця 1.1.

Етапи реалізації проекту створення веб-сайту закладу вищої освіти

Етап, терміни	Зміст діяльності	Ризики	Можливе вирішення
I Організаційно-підготовчий, вересень – жовтень 2017 року	Вивчення нормативних документів; створення робочої групи; вивчення існуючого досвіду; моніторинг цін на послуги хостингу; прийняття остаточного рішення щодо бюджету проекту; планування форм роботи.	Відсутність компетентних кадрів в закладі; наявність тільки платного хостингу	Залучення волонтерів з числа випускників закладу; пошук інвесторів.

Продовження табл. 3.1.

II Практичний, жовтень – листопад 2017 року	Розробка сайту, наповнення його контентом; розміщення сайту в мережі Інтернет; призначення відповідальних осіб за роботу сайту; виявлення та усунення недоліків; проведення презентаційних заходів.	Зі сторони 000webhostapp.com можливий перегляд умов хостингу та наповнення сайту рекламою, або припинення підтримки сайту; пасивність батьківської громадськості.	Перехідна платний хостинг та доменне ім'я, збереження копій сайту; проведення спеціальних заходів із залученням батьків учнів.
III Узагальнюючо - аналітичний, грудень 2017 – січень 2018 року	Поширення інформації про діючий сайт серед учнів, батьків, вчителів тощо; розробка зворотнього зв'язку; постійне оновлення інформації.	Відсутність компетентних кадрів у закладі, які зможуть якісно підтримувати роботу сайту.	Мотивація та покладання обов'язків з підтримки сайту на декількох осіб. Підбір нових кадрів, що мають відповідну компетенцію.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі наведено теоретичне узагальнення вирішення проблеми застосування PR-технологій в закладах загальної середньої освіти. За результатами роботи можна зробити наступні висновки.

1. На сучасному етапі розвитку PR-діяльності поширюється її вплив на всі сфери життя суспільства: економіку, політику, культуру та соціальне життя. Застосування PR передбачає такий спосіб представлення населенню інформації, який повинен показати соціальне значення дій суб'єкта управління, підкреслити значущість самих дій, організації, лідерів в очах громадськості, привернути до них увагу суспільства.

В будь якому разі, зв’язки з громадськістю існують незалежно від того, чи здійснюється управління ними, тому краще постійно працювати над власним іміджем і керувати цим процесом.

2. Опрацьовано термінологічний базис дослідження проблеми, зокрема такі понятійні конструкти:

– Public Relations – PR, де public – громадськість, relations – зв’язки) – це діяльність, що спрямована на досягнення взаєморозуміння між організаціями (урядовими структурами, підприємствами, політичними партіями, громадськими організаціями) та громадськістю;

– PR-технологію можна трактувати як процедуру, тобто послідовність дій (операцій), що приводять при виконанні, до заданих змін у соціальному об’єкті.

Можливе створення сайту освітнього закладу без залучення фінансових ресурсів, силами працівників, учнів, волонтерів-випускників та батьківської громадськості закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березенко В.В. PR як сфера наукового знання / за заг. наук. ред. В.М. Манакіна. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 362 с.
2. Королько В.Г., Некрасова О.В. Паблик рілейшнз: проблеми освіти (міжнародний досвід і українські реалії). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 2. С. 169-184.

Додаток В

Методи науково-педагогічного дослідження

Метод науково-педагогічного дослідження – шлях опанування психолого-педагогічних процесів формування особистості, встановлення об'єктивних закономірностей виховання і навчання.

Для конкретного педагогічного дослідження підбирають комплекс методів у такому поєднанні, яке дає змогу отримати різнобічні відомості про розвиток особистості, колективу або іншого об'єкта виховання чи навчання. Сукупність методів має забезпечити одночасне вивчення діяльності, спілкування і рівня знань особистості. Підібрані методи повинні відображати динаміку розвитку певних якостей особистості як у віковому плані, так і протягом певного проміжку часу. Важливо використовувати такі методи, за допомогою яких можна одержати відомості про учня з якомога більшої кількості джерел, від найкомпетентніших осіб, які постійно спілкуються з ним. Методи допомагають аналізувати не тільки розгортання процесу, його результати, а й умови, в яких він відбувається.

До методів науково-педагогічного дослідження належать методи педагогічного спостереження, бесіди, анкетування, педагогічного експерименту, рейтингу, вивчення документації, психолого-педагогічного тестування, соціометрії, аналізу результатів діяльності учня, узагальнення незалежних характеристик, а також математичні та теоретичні методи.

Метод педагогічного спостереження. Реалізується він як спеціально організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах. З огляду на особливості його суб'єкта і об'єкта розрізняють спостереження пряме й опосередковане, відкрите й закрите, а також самоспостереження. Здійснюючи спостереження, важливо мати його план, визначити термін, фіксувати результати, подбати, щоб було воно систематичним і тривалим.

Спостереження здебільшого використовують на перших етапах наукового дослідження педагогічної проблеми, зважаючи, що можливості його щодо прихованих явищ надто обмежені. Використання цього методу не дає змоги розкрити внутрішні процеси педагогічних явищ. Зафіксовані методом спостереження факти завжди мають відтінок суб'єктивності, і це обмежує його використання у педагогічних дослідженнях. Тому спостереження застосовують часто у поєднанні з іншими методами.

Метод бесіди. Особливістю його є пізнання педагогічних явищ через безпосереднє спілкування з особами, яких дослідник вивчає в природних умовах. Щоб бесіда була результативною, необхідно мати її план, основні й додаткові запитання, створити сприятливу атмосферу для відвертого обміну думками. Слід враховувати індивідуальні особливості співрозмовника та виявляти педагогічний такт. Бесіду протоколюють, результати її порівнюють з інформацією про особистість, отриманою за допомогою інших методів.

Різновидом бесіди є ***інтерв'ю***. На відміну від бесіди, яку проводять у природній, невимушеній обстановці, під час інтерв'ю дослідник ставить у певній послідовності заздалегідь сформульовані запитання й фіксує відповіді

на них. Використовуючи інтерв'ю, слід враховувати особливості різних типів респондентів («несміливий», «боязкий», «балакучий», «жартівник», «суперечник», «самовпевнений» та ін.). Результати інтерв'ю значною мірою залежать від того, наскільки продуманими і точними є запитання.

Метод анкетування. Полягає він у письмовому (іноді усному) опитуванні значної кількості учнів, студентів за певною схемою — анкетою або опитувальним листом. Анкетування дає змогу отримати інформацію про типовість певного педагогічного явища.

До анкети потрібно включати однозначні запитання, які найточніше характеризують явище, що вивчають, і дають надійну інформацію. Запитання можуть бути прямими («чи подобається вам професія вчителя?») і опосередкованими («чи погоджуєтеся ви з думкою про те, що професія вчителя найкраща?»). Вони не повинні підказувати відповіді чи схиляти респондента до певної точки зору.

Анкети бувають закриті (з обмеженою кількістю варіантів відповідей, підібраних дослідником) і відкриті (дають змогу респонденту висловити власну думку). Перед анкетуванням потрібно перевірити ступінь розуміння запитань на невеликій аудиторії, вносячи за необхідності відповідні корективи.

Метод педагогічного експерименту. На практиці він реалізується як науковий дослід організації педагогічного процесу в точно фіксованих умовах. Забезпечує найдостовірніші результати у педагогічних дослідженнях.

Залежно від мети, яку передбачає експеримент, розрізняють:

– ***експеримент-констатацію,*** під час якого вивчають наявні педагогічні явища;

– ***творчий (формувальний) експеримент,*** у процесі якого фіксують нові педагогічні явища, створюють новий зміст, нові організаційні форми і методи навчання й виховання;

– ***експеримент-перевірку,*** коли перевіряють гіпотезу, висунуту в процесі вивчення передового і масового досвіду освітніх закладів;

У будь-якому експерименті істотним є те, що він вносить до навчально-виховного процесу нові елементи з метою його вдосконалення. Окрім того, для всіх педагогічних експериментальних досліджень характерне те, що їх результати зіставляють зі звичайною, повсякденною педагогічною роботою. Тому в експерименті одна група є експериментальною – в ній апробують педагогічні новації, інші – контрольними. Порівняння рівня знань і вихованості в експериментальній і контрольних групах дає змогу робити висновки про ефективність педагогічних новацій.

Метод рейтингу. В основі його – оцінювання компетентними експертами окремих аспектів діяльності. При підборі експертів ураховують компетентність (знання сутності проблеми), креативність (здатність творчо виконувати завдання), позитивне ставлення до експертизи, відсутність схильності до конформізму (наявність власної думки і здатність обстоювати її), наукову об'єктивність, аналітичність і конструктивність мислення, самокритичність.

Під час аналізу отриманої інформації можна застосовувати метод рангових оцінок, коли виявлені фактори розміщуються за зростанням або спаданням ступеня їх вияву.

Метод вивчення документації. Базується на тому, що особові справи учнів, студентів, журнали, контрольні роботи, зошити з окремих дисциплін дають дослідникові об'єктивні дані, які характеризують їх індивідуальні особливості, ставлення до навчання, рівень засвоєння знань, сформованості вмінь та навичок.

Документація (загальношкільний план роботи, плани роботи предметних комісій, класних керівників, протоколи засідань педагогічної ради та ін.) дає змогу сформувати уявлення про стан навчально-виховної роботи загалом і окремих її ділянок зокрема.

Метод вивчення документації, як і інші методи науково-педагогічного дослідження, можна використовувати у навчальному закладі будь-якого типу, врахувавши при цьому специфічні умови його навчально-виховної діяльності та особливості контингенту вихованців.

Метод психолого-педагогічного тестування. Полягає у визначенні рівня знань, умінь або загальної інтелектуальної розвиненості учня за допомогою засобів тестування: карток, малюнків, задач-шарад, ребусів, кросвордів, запитань. Екзаменаційні білети можна складати у формі тестів. Результати тестування визначають підрахуванням відсотків виконання тестів

Метод соціометрії. Стрижнем його є вивчення структури і стилю взаємин у колективі (метод запозичено із соціології). Наприклад, учневі, студентові пропонують відповісти на запитання типу «З ким би ти хотів... (сидіти за однією партою, працювати поруч у майстерні, грати в одній команді та ін.)? На кожне запитання він водночас може дати кілька варіантів відповіді. За їх кількістю та характером визначають місце, роль і статус кожного члена колективу, наявність у ньому угруповань, їх лідерів. Отримані дані дають змогу моделювати внутріколективні стосунки: рівень згуртованості колективу, способи його впливу на кожного індивіда та ін.

Метод аналізу результатів діяльності учня. Аналіз результатів різних видів діяльності (успішності, виконання громадських доручень, участі в конкурсах та ін.) допомагає скласти уявлення про особистість учня (студента) за реальними справами. На підставі вивчення, наприклад, виробів учня в майстерні можна зробити висновок про його акуратність, старанність у роботі. Виготовлені в технічних гуртках моделі свідчать про інтереси і нахили. Відповіді на заняттях характеризують пам'ять, мислення, уяву, погляди, переконання.

Метод узагальнення незалежних характеристик. Полягає в узагальненні відомостей про учнів (студентів), отриманих із різних джерел: від учителів, батьків, ровесників та ін.

При зіставленні незалежних характеристик деякі риси можуть не збігатися через необ'єктивність того, хто характеризує, поспішність, помилковість висновків. У такому разі з'ясовують причини розбіжностей, аналізують чинники, що зумовили їх. Розбіжності можливі й тоді, коли харак-

теристики складали кілька разів через певні проміжки часу, протягом яких поведінка індивіда змінювалася.

Різновидом цього методу є метод ***«педагогічного консиліуму»***. Він передбачає колективне обговорення результатів вивчення вихованості школярів (студентів), яке здійснюється за певною програмою і єдиними критеріями, колективну оцінку певних якостей особистості виявлення причин недостатньої сформованості певних рис особистості, колективне розроблення засобів подолання виявлених недоліків.

Аналіз і ***синтез*** є взаємопов'язаними і взаємозумовленими логічними методами наукового пізнання, що виникли на основі практичної діяльності людей. Якщо аналіз полягає у розчленуванні цілого на складові елементи (частини), то синтез – в об'єднанні частин у ціле.

Узагальнення – логічний процес переходу від одиничного до загального, від менш загального до більш загального знання. Воно є продуктом розумової діяльності, формою відображення загальних ознак і якостей дійсності.

Порівняння – розумова операція, за допомогою якої встановлюють схожість і відмінність між конкретними педагогічними явищами.

Висновок – одержане логічним шляхом із вихідних даних судження, яке містить нову чи додаткову інформацію.

Математичні методи. Їх сутність полягає в описуванні педагогічних явищ за допомогою кількісних характеристик, а також у використанні кібернетичних моделей для визначення оптимальних умов управління процесом навчання і виховання. Застосування цих методів для відображення педагогічних явищ можливе за умов їх типовості, вимірюваності та масового характеру. До математичних методів належать методи реєстрування, ранжування і моделювання.

Метод реєстрування – виявлення певної якості з явищах даного класу та її обрахування за наявністю або відсутністю (наприклад, кількості скоєних учнем негативних вчинків).

Метод ранжування – розміщення зафіксованих показників у певній послідовності (зменшення чи збільшення), визначення місця елемента у певній множині. Прикладом є складання списку учнів (студентів) залежно віл рівня їх успішності та ін.

Метод моделювання полягає у створенні й дослідженні моделей.

Додаток Г

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ПРИ НАПИСАННІ НАУКОВИХ РОБІТ

В Україні діють два затверджені Національні стандарти, що відповідають за оформлення бібліографічної інформації в науковій роботі.

1. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. [Чинний від 2007-07-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с.

Це регламентуючий документ для оформлення бібліографічних списків, списків використаної літератури, списків літератури в наукових роботах тощо.

2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 17 с.

Цей стандарт є регламентуючим документом для оформлення бібліографічних посилань та бібліографічних списків посилань у наукових роботах. Він установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й розміщення в документах. Стандарт поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. «Список використаної літератури» (як частини довідкового апарату) наводять у формі бібліографічного запису (ДСТУ ГОСТ 7.1:2006).

Згідно із наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зареєстровано в Мін’юсті 3 лютого 2017 р. № 155/30023) МОН України спростило вимоги до оформлення списку використаних джерел. Зокрема, на вибір можна використовувати Національний стандарт України

«Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015» або один із стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій, які є загальновживаними в зарубіжній практиці оформлення наукових робіт.

ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с. 2. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України : навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Алерта, 2012. 216 с. 3. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с. 4. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с. 5. Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с. 6. Федорова Л. Д. З історії пам’яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті-1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
Два автори	1. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 2. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 3. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с. 4. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України : монографія. Харків : Еспада, 2004. 192 с. 5. Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах : практ. посіб. Харків : Право, 2011. 136 с.
Три автори	1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 312 с.

	2. Кузнєцов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 3. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с. 4. Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.
Чотири і більше авторів	1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 288 с. 2. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 3. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с. 4. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.
Автор(и) та редактор(и)/ упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с. 3. Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків : Право, 2011. 656 с. 4. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с. 5. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.
Без автора	1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини XX століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с. 2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с. 3. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд.

	В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с. 4. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. ІІ. Київ, 2012. 464 с. 5. Twenty-four hours a day. Miami, FL : BN Publishing, 2010. 400 p.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. 2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології. 424 с. 3. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с. 4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.
Частина видання	
Книги	1. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. *Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні* : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169. 2. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. *Адміністративне право України* : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 3. Наумов М. С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. *Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки* : монографія / В. П. Решетило, М. С. Наумов, Ю. В. Федотова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. С. 213–241. 4. Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. *Основи аграрного підприємництва* / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. *Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017.

	С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. *Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених* : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. *Органічне виробництво і продовольча безпека* : зб. матеріалів доп. учасн. ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. *Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.
Статті із продовжуваних та періодичних видань	1. Кобильник В. Порівняльний метод як основа політологічного дослідження. *Збірник наукових праць «Політологічні студії».* 2011. № 2. С. 54–65. 2. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 3. Загірняк М., Костенко А. Про користування можливостями міжнародної бази даних Scopus. *Вища школа.* 2017. № 5–6. С. 48–55. 4. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях. *Політичний менеджмент.* 2006. № 5. С. 3–17. 5. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. *Урядовий кур'єр*. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 6. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. *Юридичний вісник України*. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 7. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe2: ab initio modeling and comparison with experiment. *Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics*. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108. 8. Dalton R.J. Comparative politics of the industrial democracies: from the Golden Age to island hopping.

	Political Science. 1991. № 2. P. 15–43.
Інші видання	
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. *Офіційний вісник України*. 2017. № 4. С. 530–543. 4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. *Урядовий кур'єр*. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. *Офіційний вісник України*. 2017. № 20. С. 136–141. 6. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. *Баланс-бюджет*. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лєпіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. *ЦДАГО України* (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. *ЦДАВО України* (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. *Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України.* Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с. 2. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.

Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам’ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин.

	Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі *Бібліотечний вісник*. 2016. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4 (дата звернення: 26.09.2017). 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua/ (дата звернення: 12.10.2017).
Автореферати дисертацій	1. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 2. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.03 Харків, 2010. 36 с. 3. Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.

Дисертації	1. Євдоченко О.О. Європейське бізнес-середовище в розвитку міжнародної економічної діяльності : дис... канд. екон. наук : 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005. 235 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.

Додаток Д

Приклади (алгоритми) формулювання тем для майбутніх викладачів закладів вищої освіти

1. **Формування** (розвиток, виховання) **готовності до професійної діяльності** (виконання окремих функцій тощо) **у майбутніх фахівців з А** (B, C, D…).

2. **Підготовка майбутніх бакалаврів** (магістрів, молодших фахівців) **зі спеціальності А** (B, C, D…) **до професійної діяльності** (виконання окремих функцій тощо)**.**

3. **Формування професійної** (інтегральної, загальної) **компетентності** (культури, здатності) **у студентів спеціальності А** (B, C, D, майбутніх фахівців) **у процесі навчання в ЗВО.**

4. **Моделювання** (проектування, розробка, планування) освітньої підготовки (процесу навчання, виховання, розвитку тощо) **студентів в ЗВО.**

5. **Моделювання** (проектування, розробка, планування) **діяльності** (організаційної, педагогічної, виховної, профорієнтаційної тощо) **науково-педагогічних працівників в ЗВО.**

6. **Організація самостійної** (практичної, наукової, методичної, квазіпрофесійної, інтерактивної тощо) **роботи студентів спеціальності А** (B, C, D…) **в ЗВО.**

7. **Контроль** (моніторинг, оцінка, діагностика) **самостійної** (лекційної, поурочної, практичної, наукової, методичної тощо) **роботи студентів** (слухачів) **в ЗВО.**

8. **Контроль** (моніторинг, оцінка, діагностика) **самостійної** (профорієнтаційної, методичної, організаційної, виховної, громадянської, популяризаторської тощо) **роботи науково-педагогічних працівників в ЗВО**.

9. **Мотивація** (стимулювання, фасилітація, оптимізація) **самостійної роботи студентів** (учнів, слухачів) **в ЗВО.**

10. **Інформатизація** (гуманізація, модернізація, стандартизація, формалізація, технологізація, автономізація тощо) **педагогічного процесу в ЗВО.**

11. **Адміністрування** (розробка, застосування, використання, адаптація) **інформаційно-освітнього середовища в ЗВО.**

12. **Гуманістичний** (адаптивний, діяльнісний, командний, сутнісний, синергетичний, системний, функціональний, поліпарадигмальний, мультикультурний) **підхід в ЗВО.**

13. **Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти** (стосунків, зв’язків з громадськістю, міжособистісної взаємодії, контролю,

оцінки, організації патріотичного виховання) **в ЗО.**

14. **Попередження** (подолання, діагностика, профілактика) **конфліктів в навчальному середовищі** (педагогічному процесі, міжособистісній взаємодії) **ЗВО.**

Формулювання теми обговорюється персонально. Це може бути будь-яке уточнення:

– засобами інтерактивних (особистісно-зорієнтованих, контекстних, діалогових тощо) технологій;

– в умовах всезагального благополуччя (карантину, військового конфлікту, зміни політичного устрою, корекції гендерного статусу громадян, екологічної небезпеки тощо);

– в ході інтеграції в Європейське освітнє середовище;

– на засадах академічної незалежності (нормативно-правової етики) тощо.